

Samenwerking CLB en BuO en betrokkenheid binnen handelingsplanmatig werken

Conceptversie 25.02.2025¹

1. Inleiding

Deze tekst tracht GO! CLB en scholen voor buitengewoon onderwijs handvaten te geven om de samenwerking doelgericht en efficiënt vorm te geven. We verduidelijken de wijze waarop de aanbod- en vraaggestuurde werking van het CLB, alsook de wijze waarop het CLB het schoolteam versterkt, verweven wordt met het handelingsplanmatig werken in BuO.

De tekst start met een overzicht van wettelijke bepalingen relevant voor de samenwerking tussen BuO en CLB, een selectie van relevante kwaliteitsverwachtingen en -beelden uit het referentiekader CLB-kwaliteit en onderwijskwaliteit en de meest relevante ontwikkelingsschalen van de inspectie.

Na dit wettelijk kader geven we de visie van het GO! op de cyclus van handelingsplanning weer. We lichten hierbij ook de rol van het CLB toe, dat via de inzet van alle kernactiviteiten en opdrachten zijn bijdrage kan leveren aan het realiseren van effecten zowel tot op het niveau van de leerling als het schoolteam. Deze ondersteuning vertrekt vanuit de ruime beeldvorming over de noden van de leerlingenpopulatie en het schoolteam en de bijhorende effecten in de leerlingenbegeleiding die men beoogt. Hieruit vloeien **concrete afspraken** tussen school en CLB voort die worden neergeschreven in de samenwerkingsafspraken. Deze tekst wil aan de hand van vele voorbeelden zorgen voor **inspiratie** in de dialoog rond de samenwerking tussen CLB en school. Tijdens dit overleg kan deze tekst dan ook worden gehanteerd om een **gerichte focus** te bepalen en daarin samen verder te groeien. We pleiten voor een groeipad, met realistische afspraken over wat **wenselijk en haalbaar** is.

2. Wettelijke bepalingen

2.1 [Decreet basisonderwijs](#)

Art. 3.

25° klassenraad: **team** van personeelsleden dat onder **leiding van de directeur of zijn afgevaardigde** samen de verantwoordelijkheid draagt [of zal dragen] voor de **begeleiding van en het onderwijs** aan een bepaalde **leerlingengroep of individuele leerling**;

Art. 46.

§1. Voor elke leerling met een IAC-verslag wordt, zowel in het gewoon als in het buitengewoon onderwijs, een **individueel aangepast curriculum opgemaakt door de klassenraad** in afstemming met de leerling tenzij dat niet mogelijk is, met de ouders, in voorkomend geval de leerondersteuner en **waar nodig de CLB-medewerker** en andere externe ondersteuners.

§2. Het individueel aangepast curriculum bevat, met inachtneming van de door de Vlaamse Regering opgelegde of gelijkwaardig verklaarde eindtermen of ontwikkelingsdoelen, de doelen die nagestreefd zullen worden, volgens de onderwijsbehoeften en ondersteuningsbehoeften van de leerling. Het

¹ voorbeelden zullen in de toekomst nog geactualiseerd en verfijnd worden, mede dankzij de input van CLB-teams en schoolteams buitengewoon onderwijs

individueel aangepast curriculum krijgt vorm op basis van een cyclisch proces van handelingsplanmatig werken.

De klassenraad vertrekt voor de selectie van de doelen van de eindtermen en van de ontwikkelingsdoelen van het buitengewoon onderwijs. De doelen worden door de klassenraad bij de leerling nagestreefd met het oog op de maximale ontplooiing van en leerwinst bij de leerling en met het oog op een zo volwaardig mogelijke participatie aan het klas- en schoolgebeuren en maatschappelijke participatie zoals andere leeftijdsgenoten. Scholen voor buitengewoon onderwijs werken actief aan de mogelijkheid tot terugkeer naar het gewoon onderwijs.

§3. In het individueel aangepast curriculum opgenomen doelen met betrekking tot godsdienst, niet-confessionele zedenleer of cultuurbeschouwing zijn gebaseerd op de overeenkomstige leerplannen en zijn in overeenstemming met de internationale en grondwettelijke beginselen inzake de rechten van de mens en van het kind in het bijzonder.

§4. Het individueel aangepast curriculum bepaalt hoe de doelen gerealiseerd zullen worden en hoe sociale, psychologische, orthopedagogische, medische of paramedische hulpverlening in het onderwijsaanbod wordt geïntegreerd. Daarbij wordt gebruikgemaakt van het netwerk en de ondersteunende partners die betrokken zijn naargelang de onderwijscontext waarin de leerling schoolloopt.

§5. Alle betrokkenen werken samen om een optimaal leer- en ontwikkelingstraject voor de leerling te garanderen. **De school is verantwoordelijk voor de opvolging, evaluatie en bijsturing van het traject en coördineert de afstemming tussen alle betrokken partners.**

2.2 Omzendbrief: Structuur en organisatie van het buitengewoon secundair onderwijs

7. De klassenraad en klassendirectie.

7.1. De klassenraad

De "klassenraad" is een orgaan dat optreedt namens het schoolbestuur. De klassenraad beschikt over een discretionaire bevoegdheid, wat niet belet dat het schoolbestuur de krijtlijnen kan vastleggen waarin de klassenraad, zoals geïnstalleerd door het schoolbestuur, moet werken. Het schoolbestuur draagt immers de juridische verantwoordelijkheid voor het onderwijs (met inbegrip van klassenraadsbeslissingen), is werkgever van het schoolpersoneel en heeft de erkenning van de overheid gekregen. Elke klassenraad oefent m.a.w. zijn bevoegdheden uit binnen het kader dat desgevallend door het schoolbestuur is uitgetekend.

De klassenraad, **bijgestaan door het CLB**, heeft als **opdracht**:

- Voor iedere leerling met een IAC-verslag een orthopedagogisch individueel aangepast curriculum vast te leggen; voor elke leerling met een OV4-verslag wordt het gemeenschappelijk curriculum vormgegeven naargelang de onderwijsbehoeften en ondersteuningsbehoeften van de leerling.
- De vorderingen van de leerlingen te evalueren.
- Steunend op deze evaluatie.
 - Een **gemotiveerde beslissing** te treffen bij overgangen binnen dezelfde opleidingsvorm.
 - Een **gemotiveerd advies** uit te brengen waarbij voor de leerling:
 - a) de overgang naar een andere opleidingsvorm wordt voorgesteld;
 - b) de overgang naar het gewoon onderwijs wordt aanbevolen.
- De pedagogische eenheden te vormen (zie verder onder punt 8.2.).

- De uitwerking van belangstellingspunten, onderwijsthema's en planningsdocumenten die het individueel aangepast curriculum voor leerlingen met een IAC-verslag of het gemeenschappelijk curriculum vormgeven naargelang de onderwijsbehoeften en ondersteuningsbehoeften van de leerling voor leerlingen met een OV4-verslag aansturen.
- De bijwerking van leerlingen zonder dat deze lesuren in het algemeen lessenrooster opgenomen worden.
- Het geven van een **niet-bindend advies over arbeidsrijpheid en bereidheid**, conform omzendbrief SO/2019/01, in het schooljaar voorafgaand aan een mogelijke instap in duaal leren op basis van een screeningstest. Aangezien er in opleidingsvorm 3 van BuSO niet met oriënteringsattesten gewerkt wordt, kan de klassenraad een eigen document uitwerken om dit advies aan hun leerlingen te formuleren.

7.1.1. Samenstelling van de klassenraad

De **samenstelling** van de klassenraad voor opleidingsvorm 4 is opgenomen in omzendbrief SO 64.

De **samenstelling** van de klassenraad in de andere opleidingsvormen:

- De samenstelling van de klassenraad wordt bepaald in functie van een klas of van een pedagogische eenheid gevormd voor één of meer leervakken en/of opvoedende activiteiten.
- De klassenraad is samengesteld uit leden van het onderwijzend personeel, het ondersteunend personeel, het medisch, orthopedagogisch, paramedisch, psychologisch en sociaal personeel, die voorzien in het onderricht en de opvoedende activiteiten van één of meer leerlingen.

Voor opleidingsvorm 3 wordt de **samenstelling** van de klassenraad samen met de geleidelijke uitrol van de modernisering verder geconcretiseerd en afgestemd op de samenstelling in het voltijds onderwijs en opleidingsvorm 4. Deze is terug te vinden in omzendbrief SO 64. Met betrekking tot de ambtshalve raadgevende leden moeten voor opleidingsvorm 3 eveneens de personeelsleden die in de school in kwestie behoren tot het medisch, paramedisch, orthopedagogisch, psychologisch of sociaal personeel en betrokken zijn bij de begeleiding van de leerlingen, meegenomen worden.

De werking met stemgerechtigde en raadgevende leden is nieuw voor opleidingsvorm 3, en gaat in werking samen met de geleidelijke uitrol van de modernisering. Concreet vertaalt zich dit in de volgende timing:

- Schooljaar 2022-2023: van toepassing op de observatiefase en opleidingsfase;
- Schooljaar 2023-2024: van toepassing op de observatiefase, de opleidingsfase en het eerste jaar van de kwalificatiefase;
- Schooljaar 2024-2025: van toepassing op de observatiefase, de opleidingsfase en de kwalificatiefase;
- Schooljaar 2025-2026: van toepassing op alle fases in opleidingsvorm 3.

7.1.2. Werking van de klassenraad

Voor **opleidingsvorm 4 en de gemoderniseerde opleidingen in opleidingsvorm 3** is deze passage uit omzendbrief SO 64 van toepassing voor de werking van de klassenraad.

Voor **alle opleidingsvormen**, zijn de volgende zaken rond de werking van de klassenraad van toepassing;

- De directeur of zijn afgevaardigde, de klastitularis, zit de klassenraad voor. Alle leden van de klassenraad zijn gelijkgerechtigd, onverschillig het aantal uren dat zij per week in de klas of pedagogische eenheid presteren.
- Van iedere klassenraad worden notulen opgemaakt. Deze moeten ten minste de volgende gegevens bevatten:

- 1) de pedagogische eenheid;
 - 2) de datum, het begin en het einde van de vergadering;
 - 3) de naam van de klastitularis en van de aanwezige leden;
 - 4) het verslag van de behandelde punten o.m. onderwerp, motivering, advies of beslissing.
- Alle documenten betreffende de klassenraad worden steeds in de school bewaard en ter beschikking gehouden van de inspectie en de verificatiedienst.
 - De klassenraad wordt in principe wekelijks en buiten de lesuren gehouden. Ingeval de wekelijkse vergadering van de klassenraad om bepaalde redenen niet doorgaat, worden de hiervoor voorziene individuele prestaties verstrekt onder de vorm van individuele of groepsgewijze bijwerking van de leerlingen. In afwijking van het voorgaande kan ook gekozen worden voor andere stelsels op voorwaarde dat het totaal aantal uren klassenraad voorzien per maand binnen dezelfde maand wordt gepresteerd.
 - De bepalingen m.b.t. de toekenning en aanwending van de uren klassenraad vindt u terug in: omzendbrief [SO/2011/01\(buso\)](#).

2.3 [Decreet leerlingenbegeleiding](#)

HOOFDSTUK 2. — Leerlingenbegeleiding door de centra voor leerlingenbegeleiding

Afdeling 1. — Opdrachtsverklaring

Art. 4.

§1. Centra hebben de opdracht leerlingen te begeleiden in hun functioneren op school en in de maatschappij. Het centrum biedt hiervoor kwaliteitsvolle leerlingenbegeleiding aan. Kwaliteitsvolle leerlingenbegeleiding bevordert de totale ontwikkeling van alle leerlingen, verhoogt hun welbevinden, voorkomt vroegtijdig schoolverlaten en creëert meer gelijke onderwijskansen. Op die manier draagt het bij tot het functioneren van de leerling in de schoolse én maatschappelijke context.

§ 2. Het begeleidingsdomein **onderwijsloopbaan** heeft tot doel de leerling te ondersteunen om voldoende zelfkennis te ontwikkelen, om inzicht te verwerven in de structuur van en de mogelijkheden binnen het onderwijs, een opleiding en de arbeidsmarkt en om adequate keuzes te leren maken op school en daarbuiten.

Het begeleidingsdomein **leren en studeren** heeft tot doel het leren van de leerling te optimaliseren en het leerproces te bevorderen door leer- en studeervaardigheden te ondersteunen en te ontwikkelen.

Het begeleidingsdomein **psychisch en sociaal functioneren** heeft tot doel het welbevinden van de leerling te bewaken, te beschermen en te bevorderen waardoor de leerling op een spontane en vitale manier tot leren kan komen en zich kan ontwikkelen tot een veerkrachtige volwassene.

Het begeleidingsdomein **preventieve gezondheidszorg** heeft tot doel de gezondheid, groei en ontwikkeling van leerlingen te bevorderen en te beschermen, het groei- en ontwikkelingsproces op te volgen en tijdig risicofactoren, signalen, symptomen van gezondheids- en ontwikkelproblemen te detecteren.

Voor het begeleidingsdomein preventieve gezondheidszorg omvat dit minimaal voor de centra het volgende:

- 1° het organiseren van systematische contacten. De Vlaamse Regering bepaalt de frequentie en de inhoud van de systematische contacten;
- 2° het aanbieden van vaccinaties om het ontstaan en de verspreiding van sommige besmettelijke ziekten tegen te gaan. De Vlaamse Regering legt het vaccinatieschema vast;
- 3° waar nodig het nemen van profylactische maatregelen om de verspreiding van besmettelijke ziekten tegen te gaan. De Vlaamse Regering bepaalt hiervoor de nadere regels.

§ 3. Het centrum kan tegen vergoeding opdrachten aanvaarden van andere personen dan de leerling, de ouders en de school. De uitvoering van die opdrachten mag in geen geval leiden tot een

verminderde verwezenlijking of het in gevaar brengen van de realisatie van de opdrachten voor de leerling, de ouders en de school.

§ 4. De Vlaamse Regering kan de verdere operationalisering van de opdracht van de centra voor leerlingenbegeleiding bepalen.

Art. 5.

Voor het realiseren van zijn opdracht, vermeld in artikel 4, kan het centrum de volgende kernactiviteiten inzetten: signaalfunctie, consultatieve leerlingenbegeleiding, onthaal, vraagverheldering, handelingsgerichte diagnostiek, handelingsgericht advies, begeleiding en draaischijffunctie.

Ter versterking van de brede basiszorg van de school zet het centrum de kernactiviteit signaalfunctie in.

Ter versterking van de verhoogde zorg van de school zet het centrum de kernactiviteit consultatieve leerlingenbegeleiding in.

In de fase uitbreiding van zorg bespreekt het centrum met de school en de leerling de hulpvraag en bepaalt het centrum handelingsgericht welke kernactiviteit het zal inzetten om de hulpvraag te beantwoorden.

De Vlaamse Regering kan de verdere operationalisering van de kernactiviteit draaischijffunctie bepalen.

Art. 8.

Het centrum werkt:

1° onafhankelijk en stelt het belang van de leerling centraal;

2° leerling- en schoolnabij;

3° kosteloos voor de leerling, de ouders en de school;

4° subsidiair;

5° multidisciplinair;

6° binnen de regels van het beroepsgeheim en ontwikkelt een deontologische code die het onafhankelijke optreden van de personeelsleden waarborgt;

7° met respect voor het pedagogisch project van de school;

8° netoverstijgend samen.

Afdeling 3. — Samenwerking met scholen en tussen centra

Art. 14.

§ 1. Het centrum en de school maken afspraken over de schoolspecifieke samenwerking en leggen die vast. De school neemt daarvoor het initiatief. De Vlaamse Regering bepaalt welke samenwerkingsafspraken een school en een centrum minstens vastleggen.

Het centrum deelt relevante informatie over de leerlingen in begeleiding met de school. De school deelt relevante informatie die in de school aanwezig is over de leerlingen met het centrum.

3. R-CLB-K en R-OK

3.1 R-CLB-K

KB3. Het CLB werkt op de vier begeleidingsdomeinen (leren en studeren, onderwijsloopbaan, psychisch en sociaal functioneren en preventieve gezondheidszorg)

Het CLB onthaalt zorgvragen van de lerenden en staat op de vier begeleidingsdomeinen in voor de individuele begeleiding van de lerenden. Daarnaast zet het centrum via de signaalfunctie en de consultatieve leerlingenbegeleiding in op het versterken van de leerlingenbegeleiding op school.

Preventie, samenwerken en complementair werken met de interne leerlingenbegeleiders op de school en de pedagogische begeleidingsdienst van de school (PBD) zijn hierbij essentiële

uitgangspunten. Het CLB neemt ook zijn opdrachten op het vlak van leerplichtopvolging, systematische contacten, vaccinaties en maatregelen om besmettelijke ziekten te voorkomen op.

KB4. Het CLB streeft naar de minst ingrijpende, passende vorm van leerlingenbegeleiding voor de lerende.

De zorg voor de lerende is steeds een gedeelde zorg waarin lerenden, ouders, school en CLB een gezamenlijke verantwoordelijkheid dragen, elk vanuit hun eigen rol. **Het CLB werkt aanvullend ten aanzien van de ouders en de school. Dit impliceert dat het CLB geen begeleidingstaken uit handen neemt van de school of de ouders wanneer zij deze zelf kunnen opnemen.** De begeleiding van de lerende gebeurt best zoveel mogelijk in en door zijn nabije omgeving, met ondersteuning vanuit het CLB.

B1. De leerlingenbegeleiding vertrekt van een vraag van de lerende, de ouder of de school.

Het CLB start zijn begeleiding naar aanleiding van een vraag van de lerende, de ouders, de school of andere personen uit de leefomgeving van de lerende. Om ervoor te zorgen dat alle lerenden met een zorgvraag de weg naar het CLB vinden, stelt het CLB zich actief en sensibiliserend op. De zorgvraag wordt tijdig behandeld en de CLB-medewerker communiceert over de te verwachten tijdslijn van het traject. Tijdens de begeleiding benut het CLB de aanwezige kansen in de omgeving van de lerende door gericht in te zetten op het versterken en responsabiliseren van het netwerk rond de lerende. Op die manier zorgt het CLB ervoor dat het antwoord op een hulpvraag maximaal aansluit bij de noden van de lerende en ook maximaal is afgestemd op zijn specifieke context. Om dat te realiseren, werkt het CLB met specifieke methodieken die vertrekken vanuit een transactioneel referentiekader dat ervan uitgaat dat de ontwikkeling van een lerende altijd plaatsvindt in wisselwerking met de omgeving. Het CLB vertrekt in de begeleiding van de eigen kracht van de lerenden en hun omgeving met als doel een grotere gelijkheid in de ontplooiingsmogelijkheden en participatie aan de samenleving van alle lerenden te realiseren.

B3. De onderwijs- en opvoedingsbehoeften van de lerende en de ondersteuningsbehoeften van de ouders en de leraren vormen de basis voor de begeleiding.

Diagnostiek, advisering en begeleiding door het CLB richten zich op het verbeteren van de afstemming tussen het onderwijsaanbod en de onderwijs- en opvoedingsbehoeften van de lerende.

Het vaststellen van de zorgbehoeften en de gerichte begeleiding kunnen plaatsvinden als de concrete beperkingen en participatiemoeilijkheden en de sterke kanten van de lerenden alsook de ondersteuningsbehoeften van de ouders en de leraren zorgvuldig in kaart zijn gebracht. Het bespreken van een bepaalde aanpak in de begeleiding van leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften biedt leraren de mogelijkheid hun ondersteuningsnoden kenbaar te maken. Dit is mogelijk door samen (lerende, ouders, leraren en andere relevante partners) een handelingsgericht besluitvormingsproces te doorlopen. Het versterken van positieve aspecten, het wegwerken van factoren die het probleem in stand houden, en het zoeken naar een aanpak die werkt, is wat de lerende nodig heeft om bepaalde doelen te bereiken en vormen de basis voor de (verdere) ondersteuning. **Het CLB kan vanuit zijn specifieke expertise, al dan niet samen met andere ondersteuners, het schoolteam sterker maken zodat de lerende optimale en passende begeleiding krijgt.**

3.2 R-OK

Het schoolteam geeft de begeleiding vorm samen met de lerende, de ouders/thuisomgeving en andere relevante partners.

Diverse actoren versterken de begeleiding door samenwerking en partnerschap. Lerenden en ouders (thuisomgeving) zijn gelijkwaardige partners en worden actief betrokken door het schoolteam. De begeleiding is transparant voor alle betrokkenen. Het schoolteam houdt rekening met andere culturen, opvoedingsstijlen en socio-economische milieus. Elke school van het leerplichtonderwijs werkt voor de begeleiding samen met een centrum voor leerlingenbegeleiding (CLB) en desgevallend met een ondersteuningsnetwerk

4. Ontwikkelingsschalen CLB en buitengewoon onderwijs

4.1 CLB

A3. Begeleiding buitengewoon onderwijs

BENEDEN DE VERWACHTING	BENADERT DE VERWACHTING	VOLGENS DE VERWACHTING	OVERSTIJGT DE VERWACHTING
De medewerkers zijn nauwelijks betrokken op het overleg in het kader van het handelingsplanmatig werken, het bewaken van veranderende opvoedings- en onderwijsbehoeften, het formuleren van gemotiveerde adviezen bij overgangen of het bepalen van passende maatregelen met het oog op een overstap naar het gewoon onderwijs.	De medewerkers zijn doorgaans betrokken op het overleg in het kader van het handelingsplanmatig werken, het bewaken van veranderende opvoedings- en onderwijsbehoeften, het formuleren van gemotiveerde adviezen bij overgangen of het bepalen van passende maatregelen met het oog op een overstap naar het gewoon onderwijs.	De medewerkers zijn op een systematische, planmatige en transparante wijze betrokken op het overleg in het kader van het handelingsplanmatig werken, het bewaken van veranderende opvoedings- en onderwijsbehoeften, het formuleren van gemotiveerde adviezen bij overgangen of het bepalen van passende maatregelen met het oog op een overstap naar het gewoon onderwijs.	De medewerkers zijn op een systematische, planmatige en transparante wijze betrokken op het overleg in het kader van het handelingsplanmatig werken, het bewaken van veranderende opvoedings- en onderwijsbehoeften, het formuleren van gemotiveerde adviezen bij overgangen of het bepalen van passende maatregelen met het oog op een overstap naar het gewoon onderwijs. De wijze waarop de medewerkers de begeleiding in het buitengewoon onderwijs opnemen, is een voorbeeld van goede praktijk.

4.2 Buitengewoon onderwijs

BP5 – Externe samenwerking

BENEDEN DE VERWACHTING	BENADERT DE VERWACHTING	VOLGENS DE VERWACHTING	OVERSTIJGT DE VERWACHTING
Het schoolteam werkt niet of nauwelijks samen met schoolexterne partners voor het versterken van de begeleiding met het oog op inclusie en gelijke onderwijskansen. Er zijn geen afspraken van het schoolteam met het CLB of die zijn onvoldoende schoolspecifiek of onvolledig.	Met het oog op inclusie en gelijke onderwijskansen bouwt het schoolteam beperkte samenwerkingsverbanden uit met schoolexterne partners voor het versterken van de begeleiding. De samenwerkingsafspraken met het CLB hebben betrekking op de leerlingenbegeleiding en de ondersteuning van het schoolteam, maar ze zijn niet altijd schoolspecifiek en volledig. Het schoolteam laat kansen liggen om de effecten van de externe samenwerking op te volgen en zo nodig bij te sturen.	Met het oog op inclusie en gelijke onderwijskansen bouwt het schoolteam duurzame samenwerkingsverbanden uit met schoolexterne partners voor het versterken van de begeleiding. De samenwerkingsafspraken met het CLB zijn schoolspecifiek en hebben betrekking op de leerlingenbegeleiding en de ondersteuning van het schoolteam. Het schoolteam volgt de effecten van de externe samenwerking op en stuurt zo nodig bij.	Met het oog op inclusie en gelijke onderwijskansen bouwt het schoolteam duurzame samenwerkingsverbanden uit met schoolexterne partners voor het versterken van de begeleiding. De samenwerkingsafspraken met het CLB zijn schoolspecifiek en hebben betrekking op de leerlingenbegeleiding en de ondersteuning van het schoolteam. Het schoolteam volgt de effecten van de externe samenwerking op en stuurt zo nodig bij. De externe samenwerking is een voorbeeld van goede praktijk.

BP3 – Ondersteuning van de teamleden

BENEDEN DE VERWACHTING	BENADERT DE VERWACHTING	VOLGENS DE VERWACHTING	OVERSTIJGT DE VERWACHTING
Het schoolteam heeft weinig of geen zicht op de ondersteuningsbehoeften van de teamleden op het vlak van begeleiding. Het slaagt er onvoldoende in om ondersteunings- en professionaliseringsactiviteiten te bepalen die de onderwijsleerpraktijk en de begeleiding versterken.	Het schoolteam heeft beperkt zicht op de ondersteuningsbehoeften van de teamleden op het vlak van begeleiding. Het schoolteam laat daardoor kansen liggen om ondersteunings- en professionaliseringsactiviteiten te bepalen die de onderwijsleerpraktijk en de begeleiding versterken.	Het schoolteam heeft zicht op de ondersteuningsbehoeften van de teamleden op het vlak van begeleiding. Op basis daarvan bepaalt het schoolteam ondersteunings- en professionaliseringsactiviteiten die de onderwijsleerpraktijk en de begeleiding versterken.	Het schoolteam heeft zicht op de ondersteuningsbehoeften van de teamleden op het vlak van begeleiding. Op basis daarvan bepaalt het schoolteam ondersteunings- en professionaliseringsactiviteiten die de onderwijsleerpraktijk en de begeleiding versterken. De ondersteuning van de teamleden is een voorbeeld van goede praktijk.

5. Een GO! specifieke visie op de cyclus van handelingsplanning binnen BuO en een bijhorende definitie van klassenraad

Centraal binnen de BuO-werking staat de cyclus van handelingsplanning. Voor elke leerling wordt een individueel handelingsplan gemaakt². PBD GO! werkte dit in de [tekst](#) "Handelingsgericht- en handelingsplanmatig werken: het DNA van het buitengewoon onderwijs" verder uit aan de hand van volgend model:

Elk overleg over een leerling moet aanleiding zijn om het handelingsplan aan te passen en kan dus benoemd worden als een **klassenraad** (ook voorbereidend of aanvullend overleg bij een ruimere klassenraad, kan gezien worden als een klassenraad). Daar waar nodig kan een schoolinterne actor via een hulpvraag een beroep doen op de expertise van het CLB, zowel vanuit de vraaggestuurde werking als ter versterking van het schoolteam. Daarnaast kan het CLB ook op eigen initiatief de schoolinterne actor versterken.

² In het IHP worden de doelen geselecteerd die tegemoet komen aan de prioritaire specifieke behoeften van het kind/de jongere: behoeften die niet gedeeld worden met andere kinderen of jongeren in de pedagogische eenheid/leefgroep en waarvoor een individuele aanpak nodig is. Vanuit de individuele behoeften worden doelen **per leerling** geselecteerd binnen die leer- en/of vakgebieden/opvoedingsdomeinen. Dit is het **individueel handelingsplan** van deze leerling : zorg, opvoeding en onderwijs op maat voor elke leerling. Uit de clustering van behoeften ontstaan doelenselecties op groepsniveau die gebundeld worden tot een **groepsplan** voor een hele pedagogische eenheid/leefgroep of voor een subgroep ervan. Bij het werken in niveauklassen voor GASV of i.f.v. het versterken van de groepsdynamica kan de focus op het groepsplan liggen.

Daarnaast zijn ook volgende premissen belangrijk:

- Aan elke fase binnen de handelingsplannen wordt een klassenraad besteed.
- Een cyclus is niet afhankelijk van een kunstmatige jaarindeling maar van een beslissing van de klassenraad: welke doelen worden binnen welke periode nagestreefd en moeten dus ook na 'die periode' worden geëvalueerd; dit kan twee weken zijn maar evengoed een semester. De duur van een cyclus is dus afhankelijk van:
 - de lerende;
 - zijn context (leraar/ouder);
 - de aard van de behoefte en het doel dat er mee verbonden is;
 - de strategie (nieuw complexiteit ...);
 - de stabiliteit van het leerproces;
 - executieve functies...

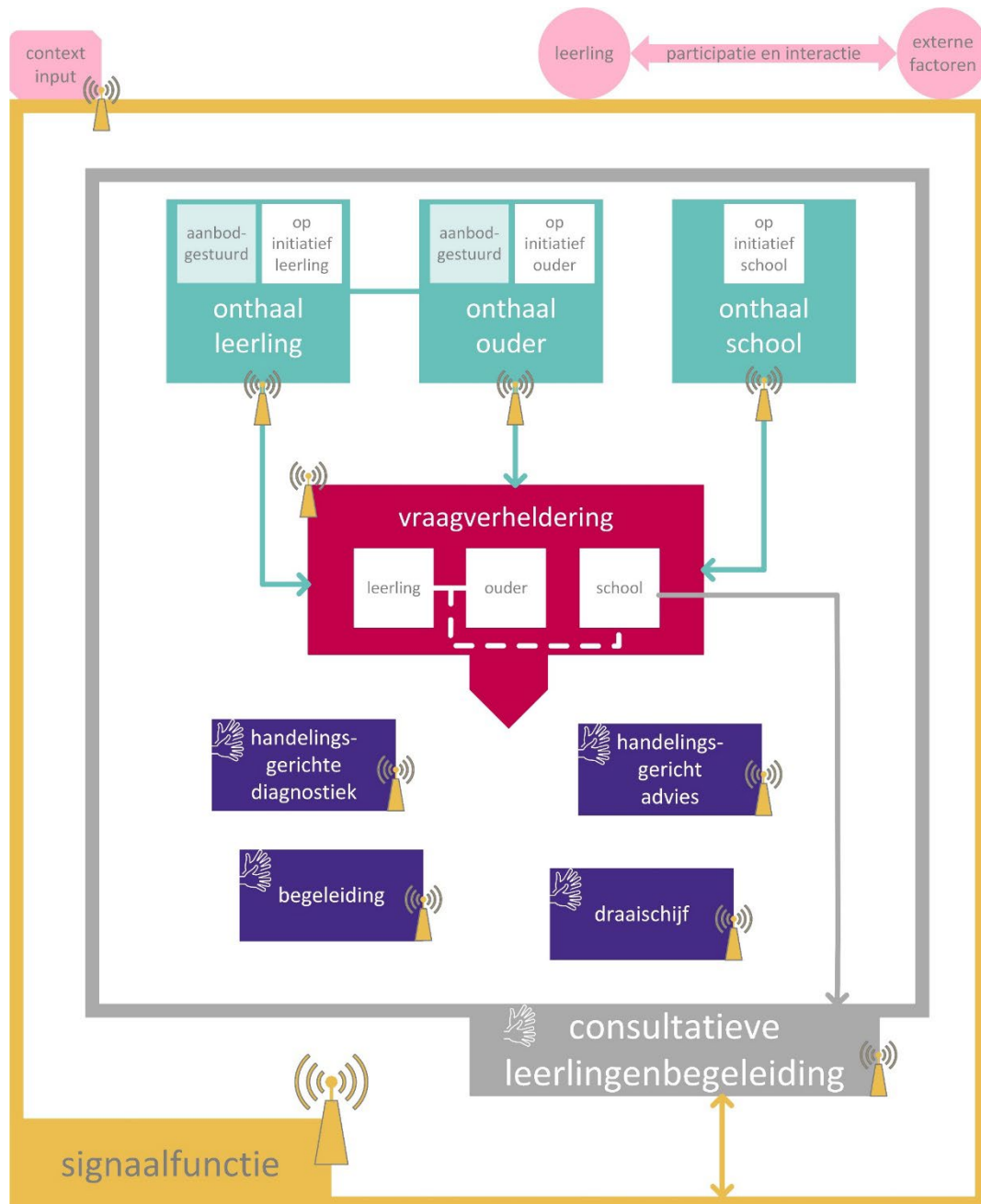
Leerlingenbegeleiding is binnen buitengewoon onderwijs opgenomen in handelingsplanning (zie [Leerlingen met een IAC- of OV4-verslag in het buitengewoon onderwijs](#)). De zorg op school kan ook binnen buitengewoon onderwijs gezien worden binnen een continuüm van zorg. Elke fase van het zorgcontinuüm kent een eigen buitengewone en specifieke invulling³. Net als binnen gewoon onderwijs is het niet de bedoeling om activiteiten vast te zetten in fases en hier rigide aan vast te houden. School en CLB reflecteren samen over hun samenwerking en de subsidiaire rol die CLB hierbij kan opnemen.

6. De specifieke werking van het CLB binnen BuO

Het GO! CLB zet drie kernprocessen in teneinde de gezondheid, groei en ontwikkeling van alle leerlingen te bewaken, te beschermen en te bevorderen, hun welbevinden te verhogen, vroegtijdig schoolverlaten te voorkomen en meer gelijke onderwijskansen te creëren. Het GO! CLB zet zijn **aanbodgestuurde leerlingenbegeleiding** op de vier begeleidingsdomeinen in teneinde alle (kwetsbare) leerlingen (en hun context thuis en op school) te emanciperen en vroeg te begeleiden in het realiseren van hun rechten en kansen in onderwijs en zorg. Voorbeelden hiervan zijn de systematische contactmomenten en de leerplichtopvolging. Het CLB zet zijn **schoolteamversterkende begeleiding** op de vier begeleidingsdomeinen in teneinde alle schoolactoren te begeleiden in het realiseren van een zorgbeleid, het verbreden van de zorg en het realiseren van maximale inclusie. Dit doet het CLB door in te zetten op signaalfunctie en consultatieve leerlingenbegeleiding, vertrekkend vanuit beeldvorming. Het CLB zet zijn **vraaggestuurde leerlingenbegeleiding** op de vier begeleidingsdomeinen in teneinde de individuele leerling (en zijn context thuis en op school) met een zorgvraag perspectief te bieden op passende hulp en/of te versterken in probleemoplossend gedrag. Dit doet het CLB door in te zetten op de kernactiviteiten onthaal en vraagverheldering, handelingsgericht advies, handelingsgerichte diagnostiek, begeleiding en draaischijffunctie.

Leerlingenbegeleiding door CLB is een aaneenschakeling en verwevenheid van verschillende kernactiviteiten, opdrachten en werkingsprincipes die inhaken op elkaar, elkaar aanvullen of verrijken. Subsidiair aan ouders en context (bijvoorbeeld vertrouwenspersoon, familie...), school en/of andere relevante actoren biedt het CLB een adequaat antwoord op de onderwijs- en opvoedingsbehoeften van de leerling. Meer info vind je in onderstaande visualisatie en in de [GO! CLB visie op leerlingenbegeleiding](#).

³ Zie tekst [Handelingsgericht – en handelingsplanmatig werken. Het DNA van het buitengewoon onderwijs](#)

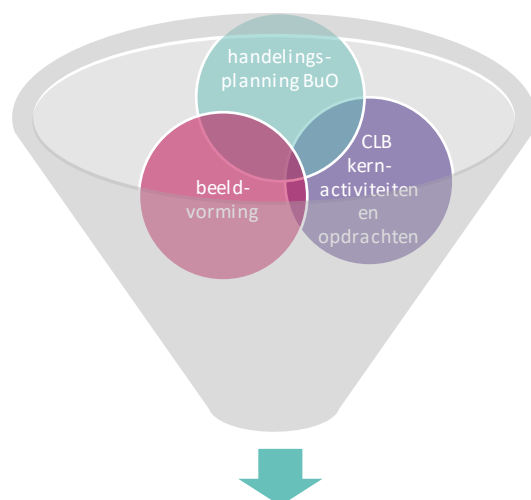
De [GO! CLB visie op leerlingenbegeleiding](#) is ook van toepassing in de samenwerking met scholen buitengewoon onderwijs. De wijze waarop een CLB een school voor buitengewoon onderwijs ondersteunt, is immers niet zo verschillend van de ondersteuning van een school voor gewoon onderwijs: dezelfde kernactiviteiten en opdrachten worden ingezet, alsook dezelfde werkingsprincipes zijn van toepassing. Doch maken de ernst en de complexiteit van de specifieke onderwijs-, opvoedings- en zorgbehoeften van de leerling, het aanwezige middenkader (logo, BLIO, kine, ortho, psycho...) en de voor elke leerling aanwezige cyclus van handelingsplanning dat er bijzondere accenten en expertise vereist worden van het CLB. Tot slot zijn er vaak heel wat andere actoren betrokken ter ondersteuning van de leerling en zijn context: partners binnen welzijn, gezondheidszorg, arbeidsmarkt...

Dit maakt dat school en CLB samen dienen te bekijken wie welke expertise bezit, afspreken wie welke ondersteunende taken opneemt en hoe maximale afstemming kan gebeuren. Het is hierbij noodzakelijk dat het CLB opvolgt in hoeverre de acties vanuit school en CLB maximaal tegemoet komen

aan de onderwijs- en opvoedingsbehoeften van de leerling en de ondersteuningsbehoeften van het schoolteam.

6.1 Schoolspecifieke samenwerkingsafspraken: beeldvorming en formuleren van effecten

De school en het CLB vertrekken vanuit een gezamenlijk beleid op leerlingenbegeleiding dat is afgestemd op de behoeften van de leerlingenpopulatie, het schoolteam en de context. Hiervoor delen de school en het CLB hun eigen beeldvorming en analyses en gebruiken die om (gezamenlijke) doelen, effecten en bijhorende acties vast te leggen. Deze beeldvorming wordt gegenereerd op basis van de handelingsplanning in BuO en via de kernactiviteiten en opdrachten die het CLB inzet. De gezamenlijke beeldvorming en de analyse betreft daarbij zowel de noden van de leerlingenpopulatie als het schoolteam en heeft als doel het optimaliseren van het beleid op leerlingenbegeleiding. Naast praktische samenwerkingsafspraken, worden dus ook (gezamenlijke) doelen en afspraken geformuleerd rond de samenwerking en de focuspunten bepaald voor het volgende schooljaar. Hierbinnen vallen ook afspraken rond de betrokkenheid van CLB in het handelingsplanmatig werken en een doelgerichte aanwezigheid op de klassenraden. De bollen “handelingsplanning BuO” en “CLB kernactiviteiten en opdrachten” in deze bijhorende figuur, worden in de samenwerkingsafspraken dus concreet ingevuld, alsook de wijze waarop hierrond zal worden samengewerkt.

samenwerkingsafspraken school - CLB

Vanuit de geformuleerde effecten denkt het CLB na welke inzet van geïntegreerde kernactiviteiten nodig is om dit effect te kunnen bereiken. Hierbij is het noodzakelijk om doelgericht keuzes te maken en een taakverdeling af te spreken, teneinde tijd en middelen efficiënt en effectief in te zetten. Een taakverdeling of taakafbakening ontsluit het CLB echter niet van de verantwoordelijkheid om voeling te houden met de effectiviteit ervan. De effecten en resultaten die het CLB beoogt, worden steeds beantwoord door (een combinatie van) de inzet van aanbod-, vraaggestuurde en schoolteamversterkende kernprocessen.

De voorbeelden in de rubriek ‘signaalfunctie’ zijn illustraties vanuit een mogelijke focus die er binnen de handelingsplanning en de samenwerking school-CLB kan worden gelegd.

6.2 Aanbodgestuurde leerlingenbegeleiding van het CLB

Omwille van bepaalde kenmerken (leeftijd, afwezigheden, scharniermomenten, dreigende schorsing...) en de wetenschappelijke evidentie ervan om dan te screenen/handelen, ziet het CLB systematisch bepaalde leerlingen. Dit is een essentieel verschil met hoe leerlingen aangemeld worden via de vraaggestuurde leerlingenbegeleiding. Leerlingen die in buitengewoon onderwijs les volgen, zijn

gezien hun kwetsbaarheid een groep waarvoor CLB binnen de aanbodgestuurde leerlingenbegeleiding extra aandacht heeft. Dit doet het CLB via een intensere betrokkenheid (vb. via tijd en middelen) binnen de systematische contactmomenten, profylaxie, de keuzeprocessen binnen de onderwijsloopbaan, leerplichtopvolging... Hoe ernstiger en complexer de vraag of de nood, hoe groter de kans dat het CLB ook kernactiviteiten binnen de vraaggestuurde leerlingenbegeleiding dient in te zetten.

6.3 Schoolteamversterkende leerlingenbegeleiding van het CLB⁴

Het CLB heeft twee schoolteamversterkende kernactiviteiten: de signaalfunctie en de consultatieve leerlingenbegeleiding, waar beeldvorming inherent deel van uitmaakt. Beide kernactiviteiten hebben een sterke proactieve en preventieve waarde binnen de leerlingenbegeleiding. Daarnaast hangen ze nauw samen, niet enkel onderling maar ook in relatie tot de aanbod- en vraaggestuurde werking van het CLB.

Signaalfunctie⁵

Via een proactieve en preventieve insteek heeft het CLB binnen signaalfunctie bijzondere aandacht voor kwetsbare groepen binnen de leerlingenpopulatie, bijvoorbeeld binnen internaten of MFC's, TOAH, POAH.... Vanuit de dialoog tussen CLB en school, plant de school acties om het beleid op leerlingenbegeleiding te versterken met als uitgangspunt de bevorderende en belemmerende factoren. Hiervoor werkt de school samen met de pedagogische begeleidingsdienst. Binnen de signaalfunctie volgt het CLB, door het blijvend in kaart brengen van de noden van de leerlingenpopulatie en het schoolteam de effecten van de geplande acties op. Het is een streven naar een gedeelde verantwoordelijkheid in de opvolging en evaluatie van de geplande acties.

Enkele voorbeelden van signalen die een CLB kan capteren en acties die hieruit voort kunnen vloeien:

Signaal	Actie	Effect
Leerlingen halen zelden of nooit een getuigschrift basisonderwijs.	De school hanteert het doelenkader BaO binnen de handelingsplanning van de schoolverlaters.	Het CLB merkt dat er meer schoolverlaters in het BuBao hun getuigschrift behalen.
Binnen de samenwerking met een IPO blijkt dat er bij sommige leerlingen meer nood is aan een consequente en gelijklopende aanpak van gedragsproblemen op school en op het internaat.	School en internaat werken een visie en aanpak rond gedragsproblemen uit. CLB ondersteunt vanuit consultatieve leerlingenbegeleiding.	Effect positief bij de meeste leerlingen uit het internaat. Effect is afhankelijk van betrokken leerkrachten en begeleiders. CLB volgt verder op of dit ook leidt tot minder vragen rond gedragsproblemen.
Tijdens de systematische contactmomenten stellen de leerlingen van de school veel vragen over de pubertaire ontwikkeling.	Het schoolteam stelt een box rond pubertaire ontwikkeling samen die de leerkrachten in hun lessen gebruiken.	Door de aandacht voor het thema stellen leerlingen meer vragen naar pubertaire ontwikkeling op school. Een veilige groep is belangrijk om aan de slag te kunnen gaan met de materialen.

⁴ Voor verdere concretisering zie [GO! CLB specifieke standpunten en visieteksten](#) in de GO! CLB specifieke visieteksten 'signaalfunctie' en 'consultatieve leerlingenbegeleiding'.

⁵ Zie [GO! CLB specifieke standpunten en visieteksten](#) voor visie signaalfunctie

Vanuit de beeldvorming blijkt dat de school een sterke instroom aan leerlingen TBA heeft die op het randje van een T2 profiel functioneren en dus nood hebben aan een meer functioneel aanbod. CLB merkte op dat er voor die leerlingen onvoldoende werd gedifferentieerd in hun verschillende PE's en dat het voor de school moeilijk is om hun behoeften te bepalen.	De school clustert deze leerlingen volgens onderwijsleerbehoefte (versterken maatschappelijke redzaamheid d.m.v. functionele lees-, schrijf- en rekenvaardigheden; leren inschatten van veiligheid van het verkeer...) binnen een PE en geeft vorm aan het groepsplan.	Vanuit dit meer functioneel georiënteerd klasje komt de school beter tegemoet aan de noden van deze groep leerlingen.
CLB merkt dat er vaak vragen komen naar heroriëntering van leerlingen type 7 naar een type 2-setting. Vanuit het HGD-traject blijkt dat de onderwijsbehoefte van deze leerlingen vaak toch beter binnen type 7 passen. School geeft aan dat de leerkrachten zich vaak onvoldoende bekwaam voelen bij cognitief zwakkere leerlingen.	School en PBD zetten in op het uitbreiden van didactische expertise rond cognitief zwakkere leerlingen binnen type 7.	Samenwerking wordt als positief ervaren. CLB ziet een stagnering van de vragen. Vragen die nog binnenkomen zijn veel meer gericht.

Consultatieve leerlingenbegeleiding⁶

De school heeft een middenkader (logo, BLIO, kine, ortho, psycho...) dat binnen brede basiszorg en verhoogde zorg gespecialiseerd werkt met behulp van handelingsplannen (multidisciplinaire specifieke zorg). CLB versterkt daarbij de schoolinterne actoren door samen na te denken over andere alternatieven en binnen de individuele handelingsplanning om de geformuleerde onderwijs- en opvoedingsbehoefte te realiseren. Hierbij wordt het gezamenlijk doel (doelenfase) geformuleerd en wordt er samen met de betrokkenen binnen het schoolteam een plan van aanpak uitgewerkt (strategie- of voorbereidingsfase). In de consultatieve leerlingenbegeleiding is het CLB een kritische deskundige binnen de verschillende fasen in de handelingsplanning. Een vernieuwd plan van aanpak voor één leerling kan ook andere leerlingen versterken binnen de handelingsplanning, hiervoor is er aandacht. Consultatieve leerlingenbegeleiding gebeurt onder andere door het stellen van de juiste vragen door het CLB om de in de school aanwezige kennis aan te spreken en hierover te reflecteren (cfr. 'oplossingsgericht coachen'). Zo kan bijvoorbeeld het beter in kaart brengen van de behoeften van één leerling aanleiding zijn om te bekijken hoe ook de behoeften van andere leerlingen meer gedefinieerd kunnen worden binnen handelingsplanning. Het adviseren van concrete maatregelen kan een meerwaarde vormen, maar vereist in BuO gespecialiseerde kennis die niet van elke CLB-medewerker kan verwacht worden.

Naast consultatieve leerlingenbegeleiding vanuit een signaal of vraag, is het belangrijk om ook in vraaggestuurde trajecten continu een **consultatieve reflex** te maken naar wat de schoolinterne actor nodig heeft om de leerling verder te ondersteunen en hoe de brede basiszorg en verhoogde zorg op school verder kunnen worden versterkt.

⁶ Zie [GO! CLB specifieke standpunten en visieteksten](#) voor visie en operationalisering consultatieve leerlingenbegeleiding

Enkele voorbeelden van acties die een CLB-medewerker kan inzetten binnen consultatieve leerlingenbegeleiding:

Signaal ⁷	Actie	Effect
Leerling OV1 type 4 met Syndroom van Prader-Willi is ongeremd tijdens het klasgebeuren. Het schoolteam vindt het moeilijk om hiermee om te gaan.	De CLB-arts geeft de orthopedagoog van de school een aantal tips om hiermee om te gaan.	De school neemt de tips van de CLB-arts mee in een handelingsplan voor de leerling, van waaruit de link wordt gelegd naar het groepswerkplan voor de klasgroep.
Tijdens een klassenraad merkt de CLB-medewerker op dat heel vaak het perspectief van de leerling ontbreekt tijdens de bespreking. De school wil hier graag meer naartoe werken.	Samen wordt nagedacht hoe de school leerlingen meer kan betrekken. Ze starten bij leerlingen betrekken bij het stellen van doelen.	De school organiseert leerlinggesprekken waarbij de leerkracht in voorbereiding van de klassenraad het perspectief van de leerling bevraagt en bespreekt. De input van de leerling wordt gebruikt binnen de handelingsplanning.
Een leerling maakt de overstap van internaat naar thuis.	Het CLB kijkt samen met de orthopedagoog in welke mate de nieuwe context zorgt voor veranderde onderwijs- of opvoedingsbehoeften.	Er volgt een overleg met de context, leerling en school over het handelingsplan. Het handelingsplan van de leerling wordt aangepast.
De leerkrachten geven aan dat de gestelde doelen voor een klas/groep schoolverlaters moeilijk te bereiken zijn.	De klassenraad kijkt waar op het niveau van het groepsplan kan worden bijgestuurd. De CLB-medewerker draagt bij door mee na te denken wat bijsturing betekent voor het individueel handelingsplan en het toekomstperspectief van deze leerlingen.	De doelstellingen zijn afgestemd op het individueel handelingsplan en heeft een positieve impact op het toekomstperspectief van deze leerlingen.

6.4 De vraaggestuurde leerlingenbegeleiding van het CLB

Door de vraagverheldering bij zowel de leerling, de ouders, de school en/of de netwerkpartners uit te voeren, verbreedt het CLB de initiële vraag naar een of meerdere gedeelde vra(a)g(en). Het CLB bepaalt aan de hand van deze gedeelde vraag de finaliteit(en) van de leerlingenbegeleiding en de inzet van de bijhorende kernactiviteit(en):

- Diagnostische finaliteit: Kan o.a. beantwoord worden via de kernactiviteit handelingsgerichte diagnostiek. Denk hierbij aan:
 - vraag naar uitklaring diagnostiek en onderwijs- en opvoedingsbehoeften

⁷ Dit kan zowel naar aanleiding van een concrete hulpvraag of in navolging van de signaalfunctie waarbij het CLB ook consultatieve acties opzet.

- type- en/of opleidingsvormwijzigingen
- overgangen KO/LO - LO/SO...
- Adviserende finaliteit: Kan o.a. beantwoord worden via de kernactiviteiten handelingsgericht advies en draaischijffunctie. Denk hierbij aan het bijschakelen van het netwerk zoals:
 - thuisbegeleidingsdienst
 - MDT-werking i.k.v. Opgroeien
 - Semi-internaat of MFC
 - NAFT
- Begeleidende finaliteit: Kan o.a. beantwoord worden via de kernactiviteit begeleiding.
- Schoolversterkende finaliteit: Kan o.a. beantwoord worden via de kernactiviteiten consultatieve LLB (als het het schoolteam betreft), en zit ook vervat in de vraaggestuurde kernactiviteiten HGD en begeleiding via de consultatieve reflex.

We benoemen dit als de triage: Het CLB(-team) beslist op basis van de (gedeelde) vraag en de finaliteit welke kernactiviteit(en) een adequaat antwoord biedt/bieden op de gestelde vraag. Wanneer een multidisciplinair overleg hieromtrent nodig is, stroomt de vraag door naar het multidisciplinaire team dat samen trieert en/of de nodige kernactiviteit(en) en/of opdrachten inzet.

Handelingsgerichte diagnostiek⁸

Het ganse zorgcontinuüm is doorgaans al een volledige keer doorlopen alvorens de leerling de overstap maakt naar het buitengewoon onderwijs. Binnen buitengewoon onderwijs begint de cyclus opnieuw, uiteraard met BuO-specifieke accenten. Het handelingsgericht diagnostisch traject is in die zin sterk gelijklopend met HGD in het gewoon onderwijs, doch intenser/complexer. Er is al heel wat overzicht en inzicht in de problematiek (vb. beeldvorming of diagnosestelling in het verleden) en bovendien werken er ook heel wat experts binnen BuO die kennis hebben van ontwikkelingsproblemen en -stoornissen, specifieke onderwijs-, opvoedings- en zorgbehoeften en de aanpak ervan. Omwille van deze aanwezige expertise hebben deze professionals een expliciete rol, als mede-onderzoeker, en is afstemming wenselijk en noodzakelijk i.f.v. het integratief beeld in het HGD-traject. Bijvoorbeeld een BuO-team met een sterke expertise in contextfactoren kan input leveren inzake de externe factoren in het ICF-kader, een sterke schoolinterne zorg zal input vormen voor activiteiten en participatie...

De essentie van diagnostiek als CLB binnen BuO zit voornamelijk in het formuleren van het integratief beeld om van daaruit onderwijs-, opvoedings- en zorgbehoeften verder te verfijnen, de relaties tussen de verschillende componenten en de handelingsplanning samen bij te sturen. Het onderwijsloopbaanperspectief van de leerling is hierbij een belangrijk aandachtspunt om op te nemen in de handelingsgerichte diagnostiek van het CLB. Tijdens de integratie-en aanbevelingsfase en de adviesfase wordt stilgestaan bij wat het schoolteam nodig heeft om de zorg en ondersteuning te realiseren. Wanneer nodig kan het CLB via consultatieve leerlingenbegeleiding de school hierin ondersteunen.

Binnen BuO zijn er daarnaast nog enkele factoren die ook implicaties hebben op de HGD-werking:

- De school krijgt reeds een uitgebreid verslag bij inschrijving dat de start van de handelingsplanning vormt.
- Ouders hebben al een heel proces gelopen, maar toch moet er ook aandacht zijn voor hoe zij kijken naar het huidige en toekomstig functioneren van hun kind.
- Internaat- en leefgroepbegeleiders van leerlingen zijn cruciale opvoedingsverantwoordelijken om mee te betrekken binnen het HGD-traject.

⁸ Zie ook [GO! CLB standpunten en visieteksten](#) voor de specifieke visie op diagnostiek en www.prodiagnostiek.be

- Er is extra aandacht voor multidisciplinaire diagnostiek bij leerlingen met een complexe thuissituatie of meervoudige beperkingen en het samenwerken met externe diensten (welzijn, gezondheidszorg) voor het verrijken van de beeldvorming.
- Indicatiestelling naar intensieve hulpverlening gebeurt via een HGD-traject in samenwerking met een MDT (vb. aanvraag MFC via A-document).
- De school kan voor bepaalde problematieken 1-op-1-begeleiding of paramedische ondersteuning aan de leerling bieden. Deze professionals kunnen ook ingezet worden als medeonderzoekers.

Handelingsgericht advies⁹

De kernactiviteit handelingsgericht advies heeft betrekking op één of meer van de vier begeleidingsdomeinen. Vanuit (voorafgaande) contacten met de leerling, ouders en/of school vormt het CLB een beeld van de leerling in de context. Op basis van dit beeld formuleert het CLB een weloverwogen advies. Dit advies sluit aan of voegt iets toe aan de cyclus van handelingsplanning van de leerling, en kan van toepassing zijn binnen elke fase van de cyclus. Het gaat om informatie en/of een advies ten aanzien van de leerling, ouder en/of school dat gebeurt zonder dat hiervoor een HGD-traject dient opgestart te worden.

Ook de verplichte adviezen (vb. definitieve uitsluitingen, uitbreiding revalidatie tijdens de lestijden...¹⁰) kunnen hiertoe behoren, als ze geen onderdeel zijn van een HGD-traject. Adviezen naar rechtstreeks toegankelijke hulpverlening kunnen hier ook deel van uitmaken, al zal in veel situaties hiervoor ook de kernactiviteit begeleiding of draaischijffunctie worden ingezet.

- De logopediste merkt bij een 8-jarige leerling weinig vooruitgang op gebied van taal en op gebied van aandacht naar gesproken boodschappen. Ze vraagt zich af of de leerling wel voldoende hoort. De arts/verpleegkundige raadpleegt het medisch dossier, afhankelijk hiervan kan de arts/verpleegkundige een selectief gehooronderzoek in kader van zorg adviseren.
- Vanuit een tuchtklassenraad wordt overgegaan tot de definitieve uitsluiting van een leerling. Het CLB formuleert hierbij een handelingsgericht advies. Het CLB en de school informeren daarna samen de leerling en de ouders over de verschillende schoolopties (handelingsgericht advies naar ouders en leerling toe).

Begeleiding¹¹

Wanneer het CLB de kernactiviteit begeleiding inzet om samen met de leerling (en zijn context) op zoek te gaan naar een gepast antwoord op de hulpvraag, dan waakt de CLB-medewerker er over dat de doelen van de begeleiding worden toegevoegd aan het individueel handelingsplan van de leerling. Tijdens een klassenraad wordt in kaart gebracht op welke wijze de begeleiding door het CLB een impact kan hebben op andere doelen in het IHP en omgekeerd. Op deze manier wordt de begeleiding van het CLB verbonden met de lopende inspanningen van het schoolteam (leerkracht, paramedisch personeel,...) en het eventueel betrokken internaat.

Begeleiding kan ook worden ingezet om de zoektocht naar externe partners te ondersteunen en/of om te werken aan de bereidheid van leerlingen (en hun context) om externe partners te betrekken.

- Een CLB-medewerker begeleidt een leerling tijdens enkele gesprekken rond het stellen van grenzen en omgaan met negatieve druk vanuit zijn vrienden op school. Van hieruit wordt de link gelegd naar de doelen van zijn handelingsplan.
- Een leerling vindt – ondanks de inspanningen rond OLB op school - moeilijk aansluiting bij de richtingen die de school (type, opleidingsvorm) biedt. De CLB-medewerker overloopt met de leerling mogelijke interesses en sterktes om zo te bekijken welke mogelijkheden er van hieruit mee kunnen worden genomen binnen de school of daarbuiten.

⁹ Zie ook [GO! CLB specifieke standpunten en visieteksten](#) voor visie en operationalisering van 'handelingsgericht advies'

¹⁰ Zie Verplichte opdrachten CLB op <https://pro.g-o.be/themas/clb/aanbodgestuurde-leerlingenbegeleiding/trajecten-rond-verplichte-adviezen/>

¹¹ Zie ook [GO! CLB specifieke standpunten en visieteksten](#) voor visie en operationalisering van 'begeleiding'

Draaischijffunctie

Voor heel wat leerlingen in BuO zijn, naast school en CLB, ook andere partners betrokken ter ondersteuning van de leerling en zijn context (internaat, actoren binnen welzijn, gezondheidszorg, arbeidsmarkt...). Het CLB vormt daarbij de schakel tussen de school, het internaat of MFC en de betrokken netwerkpartners. De school en het CLB bewaken op welke manier de externe hulpverlening past binnen de reeds lopende multidisciplinaire ondersteuning in het BuO: ter ondersteuning van welke doelen wordt de externe expertise ingeroepen, hoe kan de vertaalslag gemaakt worden van de aanpak binnen het internaat/MFC of externe methodieken naar de schoolcontext...? De link met de cyclus van handelingsplanning wordt ook hier steeds gemaakt. Het CLB bewaakt het onderwijsloopbaanperspectief van de leerling.

Op basis van een indicatiestelling van het CLB wordt een leerling een schoolextern aanbod bijgeschakeld. Het CLB zorgt hierbij – in gedeelde verantwoordelijkheid met het schoolextern aanbod – voor een warme toeleiding naar het schoolextern aanbod. De terugkoppeling van het extern aanbod naar de school gebeurt in afstemming op het onderwijstraject en de leerlingenbegeleiding. Het CLB werkt hiervoor samen met relevante partners (decreet leerlingenbegeleiding, 2018).

Daarnaast worden sommige taken op dit vlak ook zelfstandig opgenomen door de BuO-school. Afspraken hieromtrent worden neergeschreven in de samenwerkingsafspraken: wie zorgt voor de verbinding en afstemming met welke externe partner(s)? Indien deze verbinding niet door CLB wordt gelegd, blijft het CLB wel een rol hebben in het monitoren in hoeverre deze inzichten worden getransfereerd naar de cyclus van handelingsplanning van de leerling en zo nodig via consultatieve leerlingenbegeleiding en/of signaalfunctie hier op in te spelen. Zien we die vertaalslag terug van hetgeen extern ondersteund wordt in een doorvertaling naar de BuO-schoolcontext? Op welke manier? Voor welke doelen uit het IHP?

Mogelijke voorbeelden van de invulling van draaischijffunctie binnen BuO:

- Vanuit afspraken gemaakt tussen school, internaat en CLB, neemt de school de rol op om praktische afspraken op te volgen en signalen door te geven aan het CLB. Het CLB heeft de rol om samen met ouders, internaat en school verbinding te leggen en samen te werken met externe diensten.
- De klassenraad geeft aan dat een leerling bijkomende noden heeft aan het omgaan met emoties. In het verleden werd de leerling hiervoor extern begeleid maar deze therapie blijkt stopgezet. Het CLB gaat in gesprek met de leerling en ouders om te bekijken of heropstart van de therapie weer nodig en mogelijk is.

7. Wat betekent dit in functie van de aanwezigheden van het CLB op de klassenraad?

De organisatie en het verloop van de klassenraden behoort tot de verantwoordelijkheid van het schoolteam. Leerlingenbegeleiding door de school doorloopt de cyclus van handelingsplanning via klassenraden. Leerlingenbegeleiding door CLB, is steeds complementair en subsidiair aan de cyclus van handelingsplanning binnen buitengewoon onderwijs en draagt expertise of een steentje bij vanuit een specifieke vraag vanuit de school of gebeurt op eigen initiatief van het CLB. CLB bewaakt ook mee dat er binnen de cyclus van handelingsplanning een actieve betrokkenheid is van de leerling, diens ouders/opvoedingsverantwoordelijken en eventuele externe partners.

Het spreekt voor zich dat een CLB in elke fase van de cyclus van handelingsplanning van een leerling kan betrokken worden, via de inzet van één of meerdere kernactiviteiten en/of opdrachten. Dit kan bijvoorbeeld zijn:

- Fase 'beeldvorming en beginsituatie': vb. na extern diagnostisch onderzoek overleggen school en CLB-arts teneinde de beeldvorming te versterken

- Fase 'formuleren van zorg-, opvoedings- en onderwijsbehoeften': vb. breder kijken, vanuit het integratief beeld een verfijning, verbreding en verdieping toevoegen vanuit een HGD-traject, vanuit een onderzoeksfase inzichten toevoegen, vanuit een gelopen HGD-traject licht de CLB-medewerker nieuwe geformuleerde onderwijsbehoeften toe.
- 'Doelenfase': vb. CLB had een gesprek met een leerling-schoolverlater over zijn onderwijsloopbaanperspectief. Van daaruit levert het CLB extra informatie aan, die wordt meegenomen bij het opstellen van doelen en de afstemming tussen doelen en behoeften; de CLB-medewerker brengt doelen waaraan gewerkt wordt binnen het internaat aan, deze doelen worden toegevoegd aan doelen in het IHP.
- Fase 'strategie- of voorbereidingsfase': als het aanbod op school onvoldoende tegemoet komt aan de noden van een leerling, denken school en CLB na over welke rol het CLB subsidiair kan spelen ten aanzien van de leerling. Dit wordt geëvalueerd en de resultaten worden daar waar nodig geïntegreerd in de beeldvorming en de zorg-, opvoedings- en onderwijsbehoeften worden aangevuld, bijgestuurd... Dit leidt tot nieuwe doelen waaraan schoolintern gewerkt wordt (of mee geïntegreerd worden in het plan van aanpak van de leerkracht of een paramedici). Vb. als aanvulling op wat de school doet om een leerling zich veilig te laten voelen op school, houdt de CLB-medewerker een aantal begeleidende gesprekken met een leerling om samen te bekijken wie voor de leerling als een vertrouwenspersoon kan fungeren op school. School betreft het CLB omdat ze weinig effect zien van hun gebruikte strategieën (om de groeps sfeer in de klas te verbeteren, een leerling die het Nederlands nog niet goed beheerst te laten aansluiten, uitdaging te bieden aan leerlingen die sneller leren...). Door het stellen van gerichte vragen over de aanpak en het effect begeleidt de CLB-medewerker de klassenraad consultatief.
- 'Evaluatiefase': CLB kijkt samen met de school welke doelen de leerling wel en niet heeft behaald, welke zorg-, opvoedings- en onderwijsbehoeften er nu zijn en denkt mee na over het onderwijsloopbaanperspectief. Vb. de CLB-medewerker bespreekt – naar aanleiding van een vraag van een ouder – samen met de school of gedeeltelijke lesbijwoning binnen gewoon onderwijs voor een leerling mogelijk is.

CLB en de school buitengewoon onderwijs denken zorgvuldig na over de doelgerichte efficiënte aanwezigheid van CLB en in welke fase van de handelingsplanning expertisedeling aangewezen is (constructieve samenwerking). Dit leidt tot schoolgerichte afspraken die worden opgenomen in de samenwerkingsafspraken.

In elk van deze fasen van handelingsplanning kan het CLB hierbij zijn kernactiviteiten en opdrachten inzetten, zowel binnen de aanbodgestuurde en de vraaggestuurde leerlingenbegeleiding (HGD, handelingsgericht advies, begeleiding, draaischijffunctie) alsook via de versterking van het schoolteam (consultatieve leerlingenbegeleiding en signaalfunctie). De geïntegreerde inzet van kernactiviteiten en opdrachten draagt zo bij tot het realiseren van effecten tot op het niveau van de leerling als het schoolteam. De aanwezigheid van CLB op een klassenraad, kan dus gaan over: een vraagverheldering, een coachingsgesprek binnen consultatieve leerlingenbegeleiding, in functie van een HGD-intake, HGD-onderzoek, een adviesgesprek, een gesprek op vlak van signaalfunctie...

We kunnen daarbij een onderscheid maken tussen:

- Klassenraden waarbij het op voorhand reeds duidelijk is dat de betrokkenheid van het CLB aangewezen en noodzakelijk¹² is. We denken hierbij aan klassenraden die evaluaties of adviseringen inhouden (bij overgangen, heroriënteringen...).

¹² Zie Verplichte opdrachten CLB op <https://pro.g-o.be/themas/clb/aanbodgestuurde-leerlingenbegeleiding/trajecten-rond-verplichte-adviezen/>

- Klassenraden waarbij de betrokkenheid van het CLB wettelijk verplicht is in het kader van definitieve uitsluitingen¹³.
- Klassenraden waarbij de acties van de school ontoereikend blijken en de inzet van de schoolteamversterkende of de vraaggestuurde leerlingenbegeleiding van het CLB een meerwaarde kan betekenen.

Deze afweging maken de BuO-school en het CLB samen. De afstemming wordt ook mee geëvalueerd en bijgestuurd wanneer nodig.

De BuO-school denkt na over hoe ze hun klassenraden/overlegmomenten doelgericht organiseren en wie ze hierbij betrekken. Dit maakt deel uit van hun beleid op leerlingenbegeleiding. Het CLB denkt – bijvoorbeeld tijdens een overleg m.b.t. samenwerkingsafspraken - samen met de school na over de rol (of de kernactiviteit/opdracht) die zij opnemen op de verschillende klassenraden. Van daaruit worden afspraken gemaakt over hun aanwezigheid. De doelgerichte aanwezigheid van onder andere het CLB kan aan de hand van volgende denkoefening verder verfijnd worden:

1. Welke KR zijn er op de BuO-school aanwezig?
2. Wat is het doel van deze KR?
3. Wie is aanwezig op deze KR met welk doel?
 - i. OF: Wat als we een partner (CLB, ouder/opvoedingsverantwoordelijke, leerling...) toevoegen? Welke noodzakelijke info krijgen we dan bij?
 - ii. OF: Wat als we een partner (CLB, ouder/opvoedingsverantwoordelijke, leerling...) wegnemen? Welke noodzakelijke info missen we dan? Hoe geven wie die info dan door?

Het is een meerwaarde als ook de leerling en de ouders/opvoedingsverantwoordelijke aanwezig kunnen zijn, in functie van afstemming en administratie.

8. Conclusie

De regelgeving leert ons dat CLB betrokken is bij de handelingsplanning binnen buitengewoon onderwijs, in die zin dat CLB de klassenraad bijstaat. De regelgeving stelt niet hoe dit optimaal kan gebeuren en welke geïntegreerde kernactiviteiten en opdrachten het CLB hiervoor inzet (hetzij binnen de vraag- of de aanbodgestuurde werking, of via de versterking van het schoolteam of een combinatie ervan). In de praktijk dienen dus **weloverwogen keuzes** gemaakt te worden om de samenwerking tussen CLB en BuO concreet vorm te geven binnen een buitengewoon zorgcontinuüm en met de toepassing van alle werkingsprincipes (subsidiar, multidisciplinair, proactief en preventief, onafhankelijk, belang van de leerling...)¹⁴. Het vertrekpunt is steeds de beeldvorming van de school van waaruit effecten geformuleerd worden. Deze vormen de rationale voor de inzet van vraaggestuurde kernactiviteiten, aanbodgestuurde opdrachten en kernactiviteiten ter versterking van het schoolteam door het CLB. De school neemt het initiatief om doelgerichte samenwerkingsafspraken te maken en de effecten te evalueren met het CLB waarmee het samenwerkt. Op basis van de evaluatie van de effecten sturen school en CLB hun samenwerking bij.

Aan de hand van vele voorbeelden wil deze tekst zorgen **voor inspiratie en bewustwording** in de dialoog over de samenwerking tussen CLB en school. Tijdens dit overleg kan deze tekst dan ook worden gehanteerd om een **gerichte focus** te bepalen en daarin samen verder te groeien. We pleiten voor een groepspad, met realistische afspraken over wat **wenselijk en haalbaar** is.

¹³ Zie Verplichte opdrachten CLB op <https://pro.g-o.be/themas/clb/aanbodgestuurde-leerlingenbegeleiding/trajecten-rond-verplichte-adviezen/>

¹⁴ Zoals bepaald in het decreet leerlingenbegeleiding, 2018.